

Oktober 2007

Vejledning og Folkeoplysning

Udviklingsprojekt 2006-2007

**Sammenfatning af resultater
og anbefalinger til
god vejledningspraksis i daghøjskolen**

FORENINGEN AF DAGHØJSKOLER I DANMARK

Indhold

I. Indledning om projektet	3
II. Samarbejdspartnere i projektet	4
III. Hvad er det særlige ved vejledning i folkeoplysningsregi?	5
IV. Hvad er det særlige ved vejledning i daghøjskoleregi?	7
V. Anbefalinger til god vejledningspraksis i daghøjskolen	8
1. Prioriter vejledningen og definer jeres profil	8
2. Arbejd bevidst med at skabe synergi mellem uformel og formel vejledning	8
3. Kombiner gruppevejledning og individuel vejledning	9
4. Tydeliggør progression i vejledningsforløbet	9
5. Prioriter at deltagerne får ejerskab til læringsmiljøet	10
6. Insister på klare vilkår for samarbejde med myndigheder/sagsbehandlere	11
7. Arbejd systematisk med realkompetence i vejledningen	11
8. Tænk hænder og krop med i vejledningen	12
9. Arbejd bevidst med forskellig slags vejledning til forskellige mennesker	12
10. Arbejd bevidst med indgang og fastholdelse	13
11. Arbejd bevidst med overgange og opfølgning	14

Udviklingsprojektet er gennemført i 2006-2007 i samarbejde med Kirsten Floris, FLORIS Consult.

Projektet har modtaget tilskud fra Dansk Folkeoplysnings Samråds tips- og lottomidler.

I. Indledning om projektet

Foreningen af Daghøjskoler har gennemført et udviklingsarbejde om vejledning med en folkeoplysende tilgang. Udviklingsarbejdet skal være til inspiration og nytte for de folkeoplysende skoleformer internt og for eksterne samarbejdspartnere.

Udviklingsprojektets overordnede formål og fokus

Udviklingsprojektet har haft til formål:

- At beskrive og dokumentere daghøjskolernes særlige tilgang til vejledning
- At forsøge at indkredse og beskrive, hvad der karakteriserer og udmærker vejledning, der foregår i en folkeoplysende ramme.

Udviklingsprojektets mål

Projektets mål er følgende:

- En kortfattet og systematisk beskrivelse af kendetegn ved daghøjskoletilgangen til vejledningen
- Eksempler på typisk og vellykket vejledningspraksis
- Belysning af daghøjskolernes vejledning

I projektansøgningen er formuleret følgende fokusspørgsmål til projektudkommet:

Hvad karakteriserer vejledningen på daghøjskolerne? Hvad betyder daghøjskolernes forankring i folkeoplysningen for vejledningens resultater? Hvordan spiller folkeoplysningens idealer om ligeværd og myndiggørelse ind på skolernes praksis og syn på vejledningen? Hvad betyder det for udbyttet af vejledningen, at den foregår i tæt samspil med et undervisningsforløb? Hvilke udviklingsmuligheder er der for daghøjskolernes vejledning? Kan en større forståelse af og bevidsthed om det særlige ved at bedrive vejledning i en folkeoplysende ramme, bidrage til at udvikle nye, utraditionelle, kreative, berigende tilgange og metoder?

Udviklingsprojektet rummer følgende aktiviteter:

1. Et indledende seminar for vejledere og skoleledere i daghøjskoleverdenen
2. Interviews og observationer på 4 daghøjskoler
3. Rundbordssamtale om projektets foreløbige resultater med et panel af vejledningsekspert/-forskere, repræsentanter fra de folkeoplysende organisationer, og repræsentanter for daghøjskolernes samarbejdspartnere
4. God praksis i daghøjskolevejledningen – et casekatalog til inspiration for daghøjskolelærere, - vejledere og ledere.
5. Sammenfatning af projektets resultater og anbefalinger til god vejledningspraksis i daghøjskolen
6. Et katalog med udvalgte cases – inspiration til god praksis i daghøjskolevejledningen
7. Et afsluttende seminar for vejledere og skoleledere i daghøjskoleverdenen

II. Samarbejdspartnere i projektet

Rundbordssamtale om projektets resultater

I slutfasen af projektet blev der gennemført en rundbordssamtale om projektets foreløbige resultater med et panel af vejledningseksperter/-forskere, vejledningskyndige repræsentanter for forskellige folkeoplysende organisationer, og repræsentanter for daghøjskolernes samarbejdspartnere omkring vejledningen.

Følgende deltog i rundbordssamtalen:

- Peter Plant, lektor ved Danmarks Pædagogiske Universitetskole
- Carla Tønder Jessing, leder af Videncenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning
- Ole Borgå, konsulent og vejledningskoordinator, Efterskoleforeningen
- Kirsten Flyvholm, konsulent, AOF
- Karen Maigaard, forstander, Odense Fagskole
- Helene Valgreen, konsulent, leder af vejledningsindsatsen i Højskoleforeningen
- Pernille Planthin, studievalg København
- Anne-Grete Kirkegaard, Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), København.
- Anne-Lise Hansen, UU Frederiksberg
- Erik Pelle, Jobcenter Skelbæksgade, uddannelsesafdelingen
- Hanne Wanscher, Det Grønne Jobhus, Københavns Kommune

Tak for jeres medvirken, der har bidraget stærkt til at kvalificere og perspektivere projektets resultater.

Kirsten Floris, FLORIS Consult, har stået for tilrettelæggelse af processen, observationer og interviews, skriftlige opsamlinger og udarbejdelse af case-katalog.

Kirsten Floris er cand.mag. og MA i læreprocesser. Hun har arbejdet med kompetenceudvikling, læreprocesser og vejledning gennem mange år - i folkeoplysningen, i andre uddannelsesmiljøer og i KAD.

III. Hvad er det særlige ved vejledning i folkeoplysningsregi?

Et af formålene med projektet ”Vejledning og folkeoplysning” har været at undersøge, om daghøjskolernes folkeoplysende forankring betyder noget for vejledningens resultater – og om det i det hele taget giver mening at tale om ”folkeoplysende vejledning” som noget særligt og hvad det i givet fald kan bruges til.

På baggrund af det indledende arbejdsseminar og projektkonsulentens observationer på 4 daghøjskoler formulerede vi nogle foreløbige teser, som blev præsenteret for et ”rundbordspanel” af vejledningskonsulenter fra andre folkeoplysende organisationer, forskere/vejledningseksperter samt samarbejdspartnere i form af eks. vejledere fra Ungdommens Uddannelsesvejledning og jobkonsulenter for at kvalificere og perspektivere resultaterne.

Det er baggrunden for følgende forsøg på en sammenfatning.

Indledningsvis skal det slås fast, at der altid har været fokus på etik i vejledning generelt og vedtagne etiske regler for vejledning er meget ”folkeoplysningsagtige”. Fællesrådet for uddannelses- og erhvervsvejledning (FUE) står for den seneste autoriserede udgave (2006), hvor hovedprincipperne er:

- respekt
- ligeværdighed
- uafhængighed
- åbenhed
- tillid

FUE’s principper er både i overskrifter og uddybende beskrivelse nært beslægtede med værdier, der ofte fremhæves som karakteristika ved folkeoplysningen.

Al god vejledning kan altså siges at leve op til nogle grundlæggende folkeoplysende værdier og det giver derfor ikke i sig selv mening at slå på dem som særlige kendetegn ved vejledning i folkeoplysende regi - hvilket vi i nogen grad havde gjort i oplægget til rundborde diskussionen.

Vi blev derfor fra eksperterne mødt med et berettiget:

Lad os komme bag om bragesnakken.

Hvad er det i vejledningsprocessen som folkeoplysningen særligt udmærker sig ved?

Det tydeligste svar på det spørgsmål, vi finder i projektet, er at folkeoplysningen sætter en særlig ramme for vejledningen – at det ikke bare er selve vejledningssituationen, men hele læringsmiljøet, der er præget af de værdier, der gælder for god vejledning.

Ud over respekt, ligeværdighed, uafhængighed, åbenhed og tillid har deltagerne i projektet peget på følgende kendetegn ved et folkeoplysende læringsmiljø som værdifulde i vejledningssammenhæng:

- Det sociale fællesskab ("det folkelige møde") som centralt udgangspunkt/pædagogisk metode
- Eksistentiel afklaring – fokus på det hele menneske, meningsgæbelse og værdiafklaring for den enkelte
- Demokratisk perspektiv – du hører med i fællesskabet, du kan tage ansvar og få indflydelse
- Frirum – et rummeligt læringsmiljø, som deltagerne har ejerskab til, med udfordringer til hoved, hjerte, hænder og krop.

Som en forudsætning for etableringen af et frirum kan peges på placeringen i 3. sektor. Folkeoplysningen består af non-profit entreprenører, der hverken er myndighed eller privat virksomhed.

Alt det, vi har set fremhævet som særligt for folkeoplysende vejledning i projektet (ud over det, der også gælder for anden god vejledning) handler altså om, at vejledningen foregår som en del af et undervisnings- og læringsforløb, som lever op til disse kendetegn.

- Værdien set fra et vejledningssynspunkt ligger i, at selve læringsforløbet
- trækker på samme hammel som vejledningen, jvf. sammenfaldet med generelle værdier for vejledning
 - danner et frirum hvor der er plads og tryghed til at prøve noget nyt og ukendt af
 - skaber et rum omkring vejledningen som deltageren har ejerskab til
 - giver gode muligheder for kendskab og fortrolighed mellem vejleder og deltager
 - giver en god baggrund for en helhedsorienteret, bred "livsvejledning"
 - giver adgang til en kilde af fælles erfaringer
 - giver adgang til et fleksibelt eksperimentarium, der kan bruges i vejledningen
 - giver tid og stof til en vejledningsproces, der giver gode muligheder for at nå frem til beslutninger, som er deltagerens egne.

Projektet peger altså på, at det særlige potentiale for vejledning i en folkeoplysende sammenhæng er, at en bred, helhedsorienteret vejledningsproces understøttes rigtig godt, når den er en del af et folkeoplysende læringsforløb.

Respekt, ligeværdighed, uafhængighed, åbenhed og tillid er værdier, der kendetegner al god vejledning, men når deltagerne i projektet alligevel fremhæver disse værdier som særlige kendetegn ved folkeoplysende vejledning, så er det tydeligt at de mener at "der er særligt meget af dem" når vejledningen foregår i et folkeoplysende miljø - fordi hele læringsmiljøet er præget af disse værdier.

Men der er grund til ydmyghed og en understregning af, at det er et potentiale – ikke en automatik.

Et par udfordringer fra rundbordssamtalen:

- Hvor bevidste er vejlederne om vejledningsformer og metoder i forhold til det folkeoplysende?

- Der kan være en pointe i at arbejde med at afindividualisere og demokratisere vejledningen – eks. ved hjælp af relevante metoder i gruppevejledning eller ved at give deltagerne medansvar for vejledningen.
- Der kan være en pointe i at arbejde systematisk med 3-4 niveauer for progression for at få overblik over, hvad der faktisk foregår og hvordan skolen arbejder bevidst med progression.
- Arbejd systematisk med at knytte undervisning og vejledning endnu tættere sammen (eks. ved hjælp af Blueprint for Life/Work).

IV. Hvad er det særlige ved vejledning i daghøjskoleregi?

Daghøjskolens **målgruppe** er en sammensat gruppe af mennesker, der risikerer at blive hægtet af, fordi de ikke passer ind i de almindelige systemer som samfundet tilbyder. De har brug for hjælp til at finde deres egen vej, så de kommer videre med deres liv og tager del i samfundet.

Målgruppen rummer eks. mennesker med fysiske eller psykiske helbredsproblemer, kortuddannede, flygtninge og indvandrere, ”sporskiftere” i arbejdslivet og ”selvkørende” unge voksne, også kaldet ”flakkere”.

I rundbordssamtalen foreslog en af de andre folkeoplysere begrebet ”de håndholdte” – med henvisning til deltagere, der har brug for at støtte sig lidt eller meget til nogen for at kunne tage næste skridt eller forfølge et konkret, realistisk mål.

Derfor er **daghøjskolerne bygget op omkring vejledning i sammenhæng med folkeoplysende undervisning**. Vejledning er med andre ord et helt centralt formål for skoleformen, og undervisningen er helt eller delvist tilrettelagt med henblik på at understøtte vejlednings- og afklaringsprocesser. Det giver den fornødne tid og baggrund for vejledningsprocessen, så den enkelte kan nå frem til egne beslutninger.

Daghøjskolerne og produktionsskolerne (der dog fungerer under andre rammer og med en anden målgruppe) samt en del heltidsforløb i oplysningsforbundsregi adskiller sig fra andre folkeoplysende skoleformer ved graden af vejledningsfokus.

De øvrige skoleformer har efterhånden vejledning som en væsentlig aktivitet, men er ikke i samme grad bygget op om vejledningen.

De enkelte daghøjskolars målgrupper er forskellige og derfor ser opbygningen omkring vejledning og undervisning forskellig ud fra skole til skole. Nogle steder er vejledningsaspektet tydeligt skiltet ved indgangen, andre steder er det det attraktive faglige miljø, der sælges med de største bogstaver.

V. **Anbefalinger til god vejledningspraksis i daghøjskolen**

Fra projektet har vi kunnet uddrage 11 mere eller mindre generelle anbefalinger/lærepunkter om god vejledningspraksis i daghøjskolen.

Den enkelte anbefaling kan bruges til

- at profilere daghøjskolens vejledning - hvis man allerede har en praksis, der lever op til anbefalingen
- at definere et nyt område for udvikling og kvalificering af skolens vejledningspraksis (- hvis det er relevant for skolen)

Anbefalingerne lyder:

1. Prioriter vejledningen og definer jeres profil
2. Arbejd bevist med at skabe synergi mellem uformel og formel vejledning
3. Kombiner gruppevejledning og individuel vejledning
4. Tydeliggør progression i vejledningsforløbet
5. Prioriter at deltagerne får ejerskab til læringsmiljøet
6. Insister på klare vilkår for samarbejde med myndigheder/sagsbehandlere
7. Arbejd systematisk med realkompetence i vejledningen
8. Tænk hænder og krop med i vejledningen
9. Arbejd bevidst med forskellig slags vejledning til forskellige mennesker
10. Arbejd bevidst med indgang og fastholdelse
11. Arbejd bevidst med overgange og opfølgning

1. Prioriter vejledningen og definer jeres profil

Deltagerne i projektet peger entydigt på værdien af at skolen

- sætter fokus på vejledningen som en strategisk satsning og formulerer hvordan netop vores skole er bygget op omkring sammenhængen mellem målgruppe, vejledning og læringsmiljø – med vejledningshensynet som omdrejningsfaktor
- arbejder systematisk med at skabe velfungerende strukturer for vejledningsarbejdet
- afsætter ressourcer til vejlederens samarbejde med lærerne
- afsætter ressourcer til vejledningsfaglig sparring og/eller supervision – internt på skolen eller i netværkssamarbejde med vejledere fra andre institutioner
- afsætter ressourcer til efteruddannelse/kompetenceudvikling af vejledere.

2. Arbejd bevist med at skabe synergi mellem uformel og formel vejledning

Det fremgår tydeligt af projektet, at lærerne i daghøjskolen som hovedregel fungerer som uformelle ”hverdagsvejledere” og mentorer. Den uformelle vejledning er fundamentet for daghøjskolens undervisningsbaserede vejledning. På forløb, der er fagligt orienterede, står lærerne for den faglige sparring og vejledning inden for fagområdet.

Gennem de seneste år er der imidlertid i stigende grad blevet ansat vejledere med egentlig vejlederuddannelse og -erfaring på daghøjskolerne og det er overvejende denne gruppe der, sammen med skoleledere, er repræsenteret i projektet.

Deltagerne i projektet peger entydigt på at der er en stor synergieffekt ved at skolen bevidst arbejder med at koordinere og samtænke den uformelle, undervisningsintegrerede vejledning og den mere formelle vejledning.

I projektet er der eksempler på, at uddannede vejledere fungerer som

- supervisorer for lærerkolleger og koordinatore for skolens vejledning
- kombinerede undervisere og vejledere for visse hold
- tilknyttede andre hold, hvor de varetager vejlederfunktionen i samspil med holdets lærer
- tilbud om et all-round supplement til den uformelle vejledning, bl.a. med et bredere og specifikt vejledningsfagligt perspektiv på vejledningsprocessen og med kontant og opdateret viden om job og uddannelser
- tilknyttede proceskonsulenter og karriererådgivere/coach i forhold til faglige mål

Projektet peger i det hele taget på, at vejlederne i daghøjskolen har brug for at trække på mange roller i vejledningsarbejdet – eks. rådgiver i økonomiske, sociale og personlige forhold, proceskonsulent, coach og faglig mentor.

3. Kombiner gruppevejledning og individuel vejledning

Projektet peger på stort udbytte af at kombinere gruppevejledning og individuel vejledning.

- Gruppevejledning er en central metode, fordi den kobler direkte til fundamentet som er det folkeoplysende lærings-/undervisningsmiljø. Her genereres gensidig inspiration og der reflekteres gennem deling af erfaringer, problemer og glæder.
- Individuel vejledning fastholder fokus på den enkelte deltager – på progression i forhold til at afklare, beslutte eller opnå mål, på livsvilkår ift. valg, på arbejde med forventninger og tilpasning af mål over tid. Kernepunktet er at den enkelte opnår personligt ejerskab til valgte fremtidsplaner og –mål. Ejerskab er grundlaget for både motivation og oplevelse af forpligtelse.

Når (dele af) gruppevejledningen varetages af den samme person, som varetager den individuelle vejledning, så oplever skolerne at det bliver nemmere for deltagerne at opsøge individuel vejledning på eget initiativ – så ejerskabet fra starten er solidt etableret.

Det handler om at finde en frugtbar balance og sammenhæng mellem gruppebaseret og individuel vejledning.

4. Tydeliggør progression i vejledningsforløbet

Projektet peger på vigtigheden af, at vejlederen fastholder – sit eget og deltagerens – fokus på den enkeltes progression i vejledningsprocessen.

”Processen skal gå fra drømme til ”realistiske landinger”, hvor der skabes mod og oplevelse af, at barrierer er overkommelige”, siger en af deltagerne i projektet.

Tydeliggørelse af progression over for samarbejdspartnere/myndigheder er afgørende for, at deltageren kan opnå anerkendelse for sine succes’er så der kan bygges på dem i det videre forløb.

I projektet ser det ud til, at det generelt er det individuelle vejledningsforløb, der fungerer som rygrad i fastholdelsen af fokus på den enkeltes progression.

Tilgange og redskaber, der nævnes som midler til at tydeliggøre progression er eksempelvis:

- ”kontrakt” eller en personlig forløbsplan som udgangspunkt
- fleksibel tilrettelæggelse af vejledningsforløbet i forhold til den enkeltes behov og ønsker
- realkompetenceafklaring, portfolio, ressourceprofil o.lign.
- vejlederens roller – som proceskonsulent, coach, sparringspartner – på det faglige og personlige plan
- hjemmeopgaver
- faseopdeling, f.eks. i form af
 - milepæle, eks. 3 samtaler i forløbet (start, midt, afslutning) med vejleder som proceskonsulent og karriererådgiver
 - et kort indgangsforløb, der kvalificerer mål, fokuspunkter og tilrettelæggelse for efterfølgende forløb
- understøttende materiale, eks. portfolio eller IT-værktøjer til afklaring
- trekantssamtaler mellem deltager, sagsbehandler og vejleder ved afslutning

Overvej at arbejde systematisk med 3-4 niveauer for progression. På den indledende konference blev der eksempelvis foreslået en SMOB-tilgang: 1. lære sig Selv at kende 2. at være opmærksom på Muligheder 3. at lære at klare Omstillinger 4. at lære at tage Beslutninger.

5. Prioriter at deltagerne får ejerskab til læringsmiljøet

Projektet peger på at det fysiske og psykiske læringsmiljø spiller en afgørende rolle som ramme for vejledningen. Deltagerne i opstartskonferencen peger på at tone, omgangsformer, relationer og kultur er vigtige og at ejerskab til læringsmiljøet betyder, at deltagerne oplever sig selv som værdifulde og kan udvikle sig i et rum med tryk og frihed.

Ejerskabet til læringsmiljøet gør det nemmere at skabe ejerskab til vejledningen. Det har desuden både demokratiske og eksistentielle perspektiver – du oplever dig som en der hører til, tæller med og har ansvar i og for et fællesskab. Det giver et godt udgangspunkt for vejledningen.

Sørg for at vejledningen opleves som tilgængelig – at deltagerne ved hvor, hvordan og hvornår de kan opsøge vejledningen. Og sørg for at overholde udmeldinger og aftaler.

Projektkonsulent fik ved de 4 skolebesøg et stærkt indtryk af ”hjemlige” miljøer og at deltagerne har et tydeligt ejerskab til skolen. Netop miljøfaktoren blev fremhævet af deltagerne.

Læringsmiljøet er en force for daghøjskoler i et vejledningsperspektiv og et felt man bør ofre opmærksomhed. Husk løbende arbejde med undervisningsmiljøvurdering.

6. Insister på klare vilkår for samarbejde med myndigheder/sagsbehandlere

En klar vejledningsprofil er en forudsætning for at ”sælge” daghøjskolens vejledning til sagsbehandlerne.

Derudover peger projektet – deltagere og rundbordspanel – på vigtigheden af tydelige vilkår for samarbejdet, herunder afstemning af forventninger, videregivelse af oplysninger, rammer og forventninger til 3-kantsamtaler og til hvad der skal ske derefter, fordeling af opgaver og ansvar. Med andre ord: samarbejdsrelationer mellem deltager, vejleder/daghøjskole og sagsbehandler, som er klare og tydelige for alle parter.

Daghøjskoler er specielle i en folkeoplysende sammenhæng ved at et stort antal deltagere ikke deltager på frivillig basis men er henviste. Kravet i FUEs etiske regler om åbenhed over for den vejledte angående forpligtelser over for myndigheder m.v. er helt centralt.

Det er centralt, at der formuleres klare strategier for

- hvordan man sikrer den enkeltes ejerskab og et frirum for afklaring og udvikling – også for deltagere, der er henviste – samtidig med at myndighedens vilkår for deltagelsen overholdes.
- hvordan man sikrer et positivt samarbejde med sagsbehandleren, så kurset og vejledningen ikke bliver en isoleret parentes men noget der får positive konsekvenser for deltagerens videre forløb.

7. Arbejd systematisk med realkompetence i vejledningen

Deltagere i projektet peger på, at systematisk arbejde med at synliggøre og dokumentere deltagerens realkompetencer er en værdifuld tilgang i vejledningen og en god måde at skabe direkte kobling mellem vejledningen og det øvrige læringsforløb.

Afklaring af realkompetencer giver deltagerne

- ord på hvad de kan, selverkendelse, selvtillid, afklaring og motivation
- grundlag for en proces fra drømme til ”realistiske landinger” hvor der skabes mod og oplevelse af, at barrierer er overkommelige
- et konkret plankeværk at spille op ad
- et godt redskab i forbindelse med udslusningen.

Afklaring af realkompetencer er relevant i forhold til meget forskellige målgrupper:

- For deltagere med få formelle kompetencer giver realkompetencearbejdet mulighed for at sætte fokus på de uformelle kompetencer som en resource, der kan bruges til at komme videre.
- For ledige kan det at få sat ord på sine realkompetencer betyde nye og bedre jobchancer og bedre muligheder for en konstruktiv dialog med sagsbehandler om hvad man kan og vil.
- Deltagere, der ønsker at skifte spor i arbejdslivet kan måske opnå kompetencebevis for dele af Voksen- og Efteruddannelser, der er relevante i forhold til deres jobønsker – jvf. lovgivning herom fra juni 2007.
- For unge ”flakkere” kan bevidsthed om egne realkompetencer åbne for erkendelse af, at der kan findes andre veje til målet, end det, man har stirret sig blind på. Øget anerkendelse af realkompetence åbner en mulighed for at give værdi og status til det, de unge faktisk kan, i kraft af deres afbrudte uddannelser, uformelle kurser, projekter og erhvervsarbejde – med andre ord: dokumentation for individuelt komponeret uddannelse.

I projektet er der eksempler på følgende realkompetencereds kabler

- portfolio
- norsk personligt kompetencedokument til 3. sektor (svarer til Undervisningsministeriets nyudviklede realkompetencereds kab)
- ressourceprofil

8. Tænk hænder og krop med i vejledningen

Projektet peger på vigtigheden af at tænke konkrete fysiske aktiviteter med i vejledningen – i form af motion/bevægelse eller arbejde med hænderne.

Kroppen er en barriere for mange, men også en indgang til livshistorier, en vej til selvforståelse, forankring af succesoplevelser, selvværd og motivation. Kroppen kan på en gang være en forhindring for og en vej til at komme videre med sit liv.

Tilgangen er især frugtbar for deltagere med fysiske og psykiske helbredsproblemer og for deltagere med lav selvværd. Samspillet mellem vejledningen og læringsforløbet er her helt afgørende og vejledning med krop, sundhed, livsstil og kost som omdrejningspunkt er formodentlig et felt hvor daghøjskoler og andre folkeoplysende tilbud har helt særlige forudsætninger og muligheder.

Opfølgning er vigtig når det handler om at fastholde livsstilsændringer. Dag-højskolen har – som lokal skoleform – gode muligheder for at følge op/fastholde.

Arbejde med hænderne – eks. praktisk/kreativt arbejde – er en væsentlig del af mange daghøjskoletilbud. Også her ligger der en anden indgang til vejledningen som supplerer sproget og samtalen, og som kan bruges til meget forskelligt - fra at sætte en uformel ramme for vejledningen som dæmper den vejledtes angst og til at hente konkrete eksempler til brug for afklaring og dokumentation af talenter.

9. Arbejd bevidst med forskellig slags vejledning til forskellige mennesker

Projektet peger på, at forskellige mennesker har forskellig ”vejledningsstil” og at lydhørhed og fleksibilitet i tilrettelæggelsen i forhold til individuelle vejledningsbehov giver gode og holdbare resultater.

Der kan være forskelle i vejledningsstil, der slår igennem som typiske for forskellige målgrupper:

- Eksempelvis vil indvandrerkvinder uden erhvervs erfaring ofte ønske en kontant vejledning, hvor vejlederen kommer med få og konkrete forslag til det videre forløb – eks. baseret på en realkompetenceafklaring.
- Til gengæld vil unge flakkere typisk reagere mod enhver form for styring. For dem handler det om at få relevant faglig sparring og at blive præsenteret helt åbent for alternative uddannelses- og jobmuligheder, der kan give dem plads til at bruge interesser og talent.

Uanset målgruppe er der imidlertid store forskelle i individuel vejledningsstil, som der skal tages højde for.

Den individuelle vejledning er rygraden, hvor der arbejdes helhedsorienteret i forhold til hele den vejledtes livssituation og ønsker for fremtiden. De øvrige elementer i processen er en løbende afprøvning og forankring mod et mål, der ”holder” for den enkelte.

Et ”ekstrem-fleksibelt” eksempel i projektet er et vejledningsprojekt, hvor et forløb skræddersys og justeres i forhold til den enkeltes behov. Der er løbende optagelse og udslusning og længden af forløbet for den enkelte kan variere meget.

Redskaberne kan være eks. individuel vejledning, gruppevejledning, reflekterede besøg på uddannelsesinstitutioner og virksomheder, projekter, praktik, løntilskudsjob med mentorordning m.v. – eller det kan være kurser på daghøjskole, FVU, VUC, AMU....

Ressourceprofil, realkompetenceafklaring, ung-til-ung vejledning er andre metoder, der optræder i projektet og som kunne være relevante i et fleksibelt vejledningsforløb.

10. Arbejd bevidst med indgang og fastholdelse

Projektet peget på at det er vigtigt at fokusere på deltagernes start i det integrerede undervisnings- og vejledningsforløb. Mange af daghøjskolens målgrupper – fra langvarige kontanthjælpsmodtagere til unge flakkere – er generelt tilbøjelige til at vælge et tilbud fra, hvis de ikke umiddelbart oplever, at det giver klar og tydelig mening for deres liv. Flere peger på, at mange ikke er ”vejledningsparate” i starten af forløbet.

Anbefalingen er beslægtet med anbefalingen om at prioritere deltagernes ejerskab til miljøet.

For unge flakkere er et fagligt attraktivt miljø afgørende for at de overhovedet vælger daghøjskoletilbuddet og holder ved det. De vil ofte umiddelbart afvise at de har et vejledningsbehov, ud over det rent faglige, og det er ikke vejledning, de kommer for. Det faglige miljø er her forudsætningen for at de undervejs i forløbet kan tage imod tilbuddet om vejledning – hvilket igen er forudsætningen for at den enkelte vælger et videre forløb, der både er realistisk og motiverende for den pågældende.

For langvarige kontanthjælpsmodtagere med lavt selvværd og store sociale problemer kan det handle om at vise ægte og positiv interesse for den enkelte, hjælpe dem med at rydde barrierer af vejen og give dem positive oplevelser med det sociale fællesskab, så de oplever et positivt løft i deres livskvalitet i forbindelse med kursusstarten.

- Korte introduktionsforløb kan gøre starten mere overskuelig/mindre skræmmende for den enkelte, så han eller hun selv vælger det efterfølgende forløb.
- For visse målgrupper med sociale problemer (eks. unge, opgivende eks-misbrugere) kan daglig morgenmad bogstavelig talt fungere som ”lokke-mad” og som indgang til et socialt fællesskab.

11. Arbejde bevidst med overgange og opfølgning

Anbefalingen er nærtbeslægtet med anbefalingen om at tydeliggøre progression i vejledningen. Her er fokus imidlertid på overgangen fra kurset/vejledningsforløbet til det videre forløb.

Skolerne har alle fokus på ”næste skridt” og strategier i deres vejledning, som sigter på at sikre vellykkede overgange. Nogle har karakter af at sikre ejerskab til realistiske valg og mental træning i at klare overgange og overvinde barrierer – andre indebærer praktisk afprøvning af ”næste skridt” eller opfølgning efter kurset.

Der er i projektet eksempler på følgende tilgange til arbejde med overgange og opfølgning:

- arbejde med forventninger og tilpasning af mål – fra drømme til realistiske landinger
- hjælp til at overkomme barrierer (eks. praktiske eller økonomiske) i forhold til ønsker og mål
- identificering af realkompetencer, afklaring af hvad de kan bruges til, skabe ejerskab til realistiske valg
- ung-til-ung-vejledning, der giver konkret personlig viden om, hvordan de faktiske forhold – indhold, krav, studiemiljø – er på en bestemt uddannelse
- formidling af samarbejde med sagsbehandler (eks. 3-kantsamtaler)
- vekselvirkning mellem kursus, virksomheds- og uddannelsesbesøg, praktik, løntilskudsjob eller andre relevante konkrete afprøvninger af den enkeltes ønsker. Erfaringer bearbejdes og får konsekvenser for næste skridt
- brobygning til uddannelse – eks. gennem kombinationsforløb daghøjskole/HF-fag
- mentorordning i forhold til praktik, job eller uddannelse
- opfølgning baseret på netværk efter kurset
- vejledning og opfølgning for den enkelte efter kurset.